

Andrei-Daniel Pop

TEZE

Dinamica suveranității divine în 1 Samuel 9-15

Prefață de *Marcel V. Măcelaru*

Colecție coordonată de
Marcel V. Măcelaru
Daniel G. Oprean
Ioan-Gheorghe Rotaru
Corneliu C. Simuț

Arad, 2024

CONVERGENȚE

Oradea, 2024

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. habil. Corneliu C. Simuț

Conf. univ. dr. Daniel Mariș

Dinamica suveranității divine în 1 Samuel 9-15 © 2024, Andrei-Daniel Pop

Toate drepturile sunt rezervate. Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei ediții a prezentei lucrări este permisă numai cu acordul scris al editurilor.

Convergențe este un imprint al editurii Decenu.eu. Ars Theologica este un imprint al Editurii Universității „Aurel Vlaicu”, Arad.

Întreaga responsabilitate pentru originalitatea lucrării revine autorului, în cazul nerespectării eticii academice, editurile neputându-și asuma vreo răspundere. Editura Decenu.eu și Editura Universității „Aurel Vlaicu” nu împărtășesc neapărat punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul lucrărilor publicate.

Dacă nu există altă mențiune, citatele biblice sunt preluate Biblia Dumitru Cornilescu 2024 (EDC 100) © 2024 Societatea Biblică Interconfesională (SBIR) / British and Foreign Bible Society (BFBS).

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POP, ANDREI-DANIEL

Dinamica suveranității divine în 1 Samuel 9-15 / Andrei-Daniel Pop ; pref. de Marcel V. Măcelaru. - Arad : Ars Theologica ; Oradea : Convergențe, 2024

ISBN 978-973-752-961-9

ISBN 978-630-6658-07-7

I. Măcelaru, Marcel V (pref.)

2

Redactor: Daniel Cojiță

Corectura: Radu-Alin Balaj

Tehnoredactare și copertă: Gabi Giulușan

Concepția grafică a colecției: Gabi Giulușan

Editura Decenu.eu

Oradea, Aleea Emanuil Godju, nr. 2

Tel./WhatsApp: 0720.770.282

Web: libraria.decenu.eu

Email: libraria@decenu.eu

Tipar executat de Print Expert, Oradea

Cuprins

Prefață	xi
Mulțumiri	1
Capitolul 1: Introducere / preliminarii	3
1.1. Necesitatea și importanța subiectului	3
1.2. Metodologie	8
Capitolul 2: Încadrarea în literatura de specialitate	13
2.1. Lucrări exegetice pe 1 Samuel 9-15	13
2.2. Tematica suveranității divine în general și în monarhia israelită	30
2.3. Sumar și concluzii – capitolul 2	34
Capitolul 3: Manifestări ale suveranității divine în istoria lui Saul	37
3.1. Saul devine agent al manifestării suveranității divine – 1 Samuel 9-10	37
3.1.1. Un împărat cum au toate neamurile – מלך	39
3.1.2. YHWH duce legământul cu Israel într-o nouă fază – נגיד	34
3.1.3. 1 Samuel 9 – YHWH trimite un candidat pentru oficiul de נגיד	74
3.1.4. 1 Samuel 10 – YHWH îl pregătește și apoi îl prezintă pe נגיד	45
3.1.5. Principii ale dinamicii suveranității divine în 1 Samuel 9-10 - tabelare	65

3.1.6. Reprezentarea grafică a dinamicii suveranității divine în 1 Samuel 9-10.....	67
3.1.7. Sumar și concluzii – secțiunea - Saul devine agent al manifestării suveranității divine	69
3.2. Manifestarea suveranității divine prin Saul – 1 Samuel 11-12.....	71
3.2.1. 1 Samuel 11 – un לָגֵן în urma boilor, dar și în fruntea armatei	71
3.2.2. 1 Samuel 12 – YHWH este adevăratul אֱלֹהֵינוּ al lui Israel	83
3.2.3. Principii ale dinamicii suveranității divine în 1 Samuel 11-12 – tabelare	100
3.2.4. Reprezentarea grafică a dinamicii suveranității divine în 1 Samuel 11-12	101
3.2.5 Sumar și concluzii – secțiunea Manifestarea suveranității divine prin Saul.....	102
3.3 Falimentul lui Saul în împlinirea rolului de agent al manifestării suveranității divine 1 Samuel 13-15	104
3.3.1. 1 Samuel 13 – când דָּגַל acționează ca אֱלֹהֵינוּ	104
3.3.2. 1 Samuel 14 – YHWH adevăratul אֱלֹהֵינוּ al lui Israel, un nou candidat pentru לָגֵן	115
3.3.3. 1 Samuel 15 – Respingerea unui pseudo- אֱלֹהֵינוּ din oficiul de לָגֵן	135
3.3.4. Principii ale dinamicii suveranității divine în 1 Samuel 13-15.....	154
3.3.5. Reprezentarea grafică a dinamicii suveranității divine în secțiunea 1 Samuel 13-15	156
3.3.6. Sumarul și concluziile secțiunii 1 Samuel 13-15	157

Capitolul 4: Agentul uman în raport cu suveranitatea divină 161

4.1. Profilul psiho-social al lui Saul.....	165
4.1.1. 1 Samuel 9:1-11:7 – Saul oscilează între responsabilitate și lipsa asumării acesteia	168
4.1.2. 1 Samuel 11: 8 – 12:25 – Saul, un bun strateg și unsul Domnului.....	173
4.1.3. 1 Samuel 13:1 – 14:15 – Saul acționează sub presiunea momentului.	177

4.1.4. 1 Samuel 15 – Saul acționează sub imperiul fricii față de popor.....	187
4.1.5. 1 Samuel 19 și 1 Samuel 28 – Saul este dezonorat și ajunge la decădere totală	193
4.2. Profilul psiho-social al lui Saul evidențiat	195
în relația cu Samuel – tabelare.....	
4.3. Reprezentarea grafică a dezvoltării profilului psiho-social al lui Saul în relațiecu Samuel	199
4.4. Sumar și concluzii – Agentul uman în raport cu suveranitatea divină	202
Capitolul 5: Către o teologie a dinamicii suveranității divine în contextul istoriei deuteronomiste	205
5.1. Contextul istoriei deuteronomiste	206
5.2. 1 Samuel 9-15 în istoria deuteronomistă	210
5.3. Dinamica suveranității divine în istoria deuteronomistă.....	216
5.3.1. Ridicarea agentului uman în istoria deuteronomistă.....	217
5.3.2. Manifestarea dinamicii suveranității divine prin agentul uman în istoria deuteronomistă	223
5.3.3. Disciplinarea agentului uman în istoria deuteronomistă	230
5.4. Redefinirea conceptului de om după inima lui YHWH în contextul istoriei deuteronomiste	239
5.5. Sumar și concluzii - Către o teologie a dinamicii suveranității divine în contextul istoriei deuteronomiste	242
Capitolul 6: Concluzii finale	245
6.1. Concluzii generale și contribuții ale lucrării.....	245
6.2. Traectorii privind studiul teologic asupra suveranității divine	249
Bibliografie	251

Capitolul 1

Introducere / preliminarii

1.1. Necesitatea și importanța subiectului

Teza pe care dorim să o aprofundăm în cadrul lucrării de față este: Dinamica suveranității divine în 1 Samuel 9-15. Teza propusă se încadrează în domeniul teologiei biblice și aduce o contribuție majoră acestuia prin faptul că își propune oferirea unei perspective holistice asupra suveranității lui YHWH, perspectivă în care YHWH este în controlul tuturor lucrurilor, iar suveranitatea Lui se manifestă în și prin agentul uman. Acest control al lui YHWH asupra tuturor lucrurilor se manifestă în context individual, comunitar și socio-politic. Astfel că teza propusă merge dincolo de discuțiile reduționiste referitoare la suveranitatea lui YHWH (calvinism) și responsabilitatea umană (arminianism) și își propune explorarea metodelor prin care se manifestă suveranitatea lui YHWH prin agentul uman, pentru binele întregii creații în contextul legământului. Aplicabilitatea, importanța și contribuția la teologia biblică a unui studiu care prezintă dinamica suveranității divine sunt evidențiate prin limitarea literaturii de specialitate.

Ca paradigmă biblică ce subliniază și reflectă dinamica suveranității divine, am ales narațiunea regelui Saul (1 Sam. 9-15) deoarece în această narațiune poate fi observat felul în care se manifestă plener dinamica suveranității divine în relație cu agentul uman. Aceasta prin ridicarea lui Saul pentru a deveni agentul prin care se manifestă această suveranitate, apoi narațiunea prezintă felul în care are loc manifestarea propriu zisă a

suveranității divine, iar în final este prezentat falimentul agentului uman (al lui Saul) în împlinirea mandatului său. Totodată, limitarea studiului la narațiunea despre împăratul Saul se justifică prin faptul că dinamica suveranității divine prin cele trei elemente majore ale ei devine paradigmatică pentru felul în care YHWH Se manifestă ca suveran și în alte narațiuni ale Vechiului Testament (David, Solomon etc.).

Deși Saul apare ca personaj până la finalul cărții 1 Samuel (9-31), el este identificat ca protagonist al narațiunii doar în secțiunea capitolelor 9-15. Kyle McCarter Jr dezvoltă un argument în acest sens prin analiza istoriei literare. McCarter identifică trei categorii majore de text în 1 Samuel, iar așezate împreună prin intervenția deuteronomistului, cele trei categorii de text formează istoria începutului monarhiei în Israel.¹ Cele trei categorii identificate de McCarter sunt: narațiunea chivotului (cap. 2-7), ciclul Saul (cap. 9-15) și istoria domniei lui David (1 Sam. 16-2 Samuel 5).² Un argument suplimentar în justificarea limitării analizei doar la „ciclul Saul” ne este oferit de către Marcel Măcelaru, care afirmă că această secțiune din 1 Samuel este „mai mult decât un simplu material distinct, aceste capitole formează o narațiune cu un conținut coerent, care are un sens de sine stătător”³. Astfel că limitarea analizei textului biblic doar la secțiunea care îl are protagonist pe Saul este justificată și susținută și de alte opinii academice. Deși secțiunea textului studiat formează o narațiune de sine stătătoare trebuie să luăm în considerare și încadrarea în întreaga carte canonică 1 Samuel. Peter Miscall prezintă faptul că 1 Samuel reprezintă o narațiune coerentă a începutului monarhiei. Istoria tranziției de la conducerea sub judecători (secțiunea de la 1-7)⁴ spre monarhia dinastică a lui David (secțiunea de la 16-31), este cuprinsă

¹ Erwin Goodenough, „Kingship in early Israel”, în: *JBL*, vol. 48, 1929 p. 169-205.

² Kyle McCarter Jr, *1 Samuel: A New Translation with Introduction*, New York, Doubleday & Company, 1980, p. 12-23. Vezi și: Lee Eslinger, „Viewpoints and Points of View in 1 Samuel 8-12”, în: *JSOT*, vol. 26, 1983, p. 61-76. Vezi și: Harper William, „A Book-Study: First Samuel”, în: *The Old Testament Student*, vol. 5, p. 312-317. Vezi și: John Bright, *A History of Israel*, London, SCM Press, 1981, p. 188.

³ Marcel Măcelaru, *Identitatea între povară și privilegiu, Reprezentări ale poporului sfânt în literatura deuteronomistă*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2012, p. 54.

⁴ Pentru detalii privind suveranitatea divină în prima secțiune a 1 Samuel vezi: Robert Chisholm Jr, „Yahweh versus Canaanite Gods: Polemic in Judges and 1 Samuel 1-7”, în: *Bibliotheca sacra*, vol 164, 2007 p. 165-18.

tocmai în secțiunea pe care o avem în atenție în lucrarea de față (secțiunea 8-15).⁵ Considerarea acestei secțiuni a fi etapa de tranziție a formei de conducere a lui Israel este susținută de faptul că Saul conduce sub autoritatea lui Samuel (acesta fiind ultimul judecător al lui Israel), astfel că monarhul sau agentul prin care se manifestă suveranitatea divină nu are puteri depline în exercitarea actului conducerii în Israel. Un alt argument care justifică limitarea studiului doar la această secțiune este de ordin structural. Măcelaru elaborează o structură chiasmică ce demonstrează unitatea textuală și coerența narațiunii redusă doar la secțiunea 8-15.⁶ De altfel, o structură chiasmică ce reflectă dinamica suveranității divine în secțiunea propusă spre analiză poate fi următoarea⁷:

A Cap. 9 YHWH îl ridică pe Saul pentru oficiul de נָגִיד.

B Cap. 10 YHWH îl susține pe Saul pentru împlinirea oficiul de נָגִיד.

C. Cap. 11 YHWH Își manifestă suveranitatea prin נָגִיד adică prin Saul

D. Cap. 12 Importanța dependenței de YHWH pentru a rămâne נָגִיד

C' Cap. 13 YHWH respinge manifestarea ca נָגִיד a lui Saul.

B' Cap. 14 YHWH nu Se identifică cu acțiunile manipulative ale lui Saul.

A' Cap. 15 YHWH îl respinge definitiv pe Saul din funcția de נָגִיד

În urma analizei textului din această perspectivă și a căutării răspunsului la întrebarea referitoare la felul în care are loc manifestarea dinamicii suveranității divine, vor fi elaborate anumite principii privitoare la dinamica suveranității divine, acestea fiind elementele esențiale în conturarea unei teologii biblice privitoare la dinamica suveranității divine. Din acest punct de vedere considerăm că metoda folosită face parte din categoria metodelor deductive, oferind posibilitatea textului biblic să prezinte principiul teologic.

⁵ Peter Miscall, *1 Samuel, A Literary Reading*, Bloomington, Indiana University Press, 1986, p. 40-42.

⁶ Marcel Măcelaru, *Identitatea între povară și privilegiu*, p. 65.

⁷ Pentru un studiu mai amplu asupra structurilor chiasmice în 1 Samuel vezi: Yehuda Radday, „Chiasm in Samuel”, *LB* vol. 9, 1971, p. 21-31.

Din punctul de vedere al abordării structurii narațiunii biblice din 1 Samuel, vom avea în vedere două direcții, pe de-o parte vom prezenta trei părți prin care se constituie dinamica suveranității divine în raport cu agentul uman (Saul), astfel încât vom prezenta ridicarea sau devenirea lui Saul ca agent al manifestării suveranității divine (1 Sam. 9-10), apoi vom prezenta felul în care s-a manifestat suveranitatea divină prin Saul (1 Sam. 11-12), pentru ca în ultima parte să avem în atenție declinul sau falimentul lui Saul în împlinirea mandatului de agent al manifestării suveranității divine (1 Sam. 13-15). Pe de altă parte, tot din punct de vedere structural vom realiza în mod exclusiv o reprezentare grafică a dinamicii suveranității divine manifestată în cadrul acestei narațiuni. Fiecare episod analizat va fi încadrat în una dintre etapele amintite anterior dar, mai mult decât atât, vom realiza o diagramă a acestei structuri prin care să ilustrăm evoluția dinamicii suveranității divine.

Vom acorda atenție deosebită citirii textului biblic, având în minte două întrebări. Pe de-o parte, vom căuta răspuns la întrebarea: „Cum se manifestă suveranitatea divină în relație cu agentul uman?”, iar cea de-a doua întrebare generală este referitoare la răspunsul agentului uman față de suveranitatea divină: „Cum răspunde agentul uman față de suveranitatea divină, manifestată în dreptul său?”. Prin cea de-a doua întrebare vom realiza un portret psiho-social al lui Saul, iar pentru aceasta vom analiza relația lui Saul cu Samuel.

Este necesară elaborarea unei lucrări precum este cea de față și din pricina faptului că unele studii elaborate de către David Gunn⁸ sau Sarah Nicholson⁹ oferă un tablou întunecos asupra felului în care trebuie privită persoana lui YHWH în cadrul textului din narațiunea lui Saul. Din perspectiva acestor cercetători, YHWH acționează într-un mod capricios și malițios pentru a demonstra faptul că solicitarea poporului de a fi condus sub formă monarhică este greșită. Saul este vânat de către YHWH, el nu are nicio șansă să nu fie respins chiar de la bun început. Aceste perspective necesită un răspuns teologic coerent, iar prin interme-

⁸ David M. Gunn, *Fate of King Saul: An Interpretation of a Biblical Story*, Sheffield, JSOT Press, 1980.

⁹ Sarah Nicholson, „Three faces of Saul: an intertextual approach to biblical tragedy”, în *Journal for the study of the Old Testament* 339, London, Sheffield Academic Press, 2002.

diul acestui studiu considerăm că se oferă acest răspuns. Accentul lucrării pe dinamica suveranității divine, care se manifestă într-un mod favorabil față de poporul Israel, evidențiază contrariul perspectivelor susținute de Gunn și Nicholson.

Încadrarea subiectului manifestării suveranității divine prin agentul uman în narațiunea Vechiului Testament va fi realizată în două etape. Pe de-o parte vom analiza literatura de specialitate privitoare la conceptul de suveranitate divină, în mod specific literatura de specialitate în acest domeniu se limitează la dimensiunea soteriologică a suveranității divine, de aici născându-se dezbaterile dintre calvinism și arminianism. Totodată, discuțiile despre suveranitatea divină se limitează la contextul suferinței sau al misiologiei, fără a dezvolta observarea altor metode de manifestare a suveranității divine. Astfel că în cadrul acestei secțiuni vom interacționa cu autori precum Amy C. Merrill Willis, Kevin Vanhoozer, Silviu Tatu, Bruce Waltke, J.I. Packer, Childs, Brevard sau Randy Alcorn.

Pe de altă parte, tot în cadrul încadrării subiectului în literatura de specialitate, vom prezenta câteva studii care analizează cartea 1 Samuel sau viața lui Saul. Studiile elaborate au ca tematică identitatea, problema conducerii sub influența carismelor, relațiile dezvoltate de către Saul sau expunerea narativă a vieții lui Saul, astfel că în această secțiune vom interacționa cu autori precum Marcel V. Măcelaru, Tamás Czövek, David Jobling, Eslinger Lyle. Prin interacțiunea cu autorii menționați în ambele secțiuni vom urmări delimitarea studiului de față și exploatarea punctelor comune pentru obținerea unei perspective holistice asupra subiectului.

După ce vom încadra subiectul în mod corespunzător în literatura de specialitate și vom observa paradigma biblică asupra dinamicii suveranității divine în 1 Samuel 9-15, vom elabora un capitol în care să arătăm felul în care principiile deduse din capitolele anterioare pot forma contururile unui început de teologie biblică în ceea ce privește dinamica suveranității divine. Astfel că vom elabora o lucrare de sinteză teologică pe care o vom încadra în contextul istoriei deuteronomiste, accentuând dialogul cu lucrările specifice pentru teologia Vechiului Testament. În cadrul acestei analize, vom analiza și conceptul de „om după inima lui YHWH” care, din perspectiva lucrării de față, nu face referire la un anumit om, cum adeseori este considerat făcând referire la David, ci se

are în vedere un model de om care, așa cum vom vedea în analiză, nu se reușește a fi îndeplinit de niciunul dintre candidați (Saul, David, Solomon sau restul împăraților). Interpretarea pe care o vom oferi acestui concept va fi una de natură mesianică.

1.2. Metodologie

Din punct de vedere metodologic, având în vedere că lucrarea face parte din domeniul teologiei biblice, ne propunem analizarea unor pasaje relevante pentru subiect, iar pentru aceasta am ales narațiunea Vechiului Testament¹⁰, în mod specific narațiunea referitoare la domnia împăratului Saul (1 Sam. 9-15). În analiza textului biblic vom avea o abordare sincronică, deoarece scopul lucrării nu este acela de a prezenta o expunere istorică a domniei lui Saul (diacronic), ci mai degrabă este acela de a observa felul în care se manifestă suveranitatea divină. Metoda pe care o propunem în abordarea și analizarea narațiunii biblice este una similară cu ceea ce anumiți cercetători numesc „citire la suprafață”¹¹, adică nu se urmărește o analiză detaliată a structurii pasajului sau a descoperii detaliilor de natură lingvistică sau simbolistică, ci mai degrabă se urmărește evoluția unui concept anume. Cu alte cuvinte, ne propunem apropierea față de textul biblic cu dorința de a observa felul în care este dezvoltat conceptul de suveranitate divină. În citirea îndeaproape a narațiunii din 1 Samuel vom căuta răspuns la două întrebări.¹²

Pentru unul dintre capitolele tezei de față vom răspunde la întrebarea: „Cum funcționează dinamica suveranității divine în raport cu agentul uman?”, iar pentru alt capitol vom căuta răspuns la întrebarea: „Cum

¹⁰ Pentru observarea felului în care narațiunile Vechiului Testament pot fi interpretate din punct de vedere teologic vezi: Marcel Măcelaru, „Natura teologică a narațiunilor Vechiului Testament”, în Daniel G. Oprean (ed.), *Dialogul dintre exegeză și teologie în predicarea biblică*, Timișoara, Editura de Vest, 2018, p. 27–34.

¹¹ David Gunn and Fewell D.N., *Narrative in the Bible*, Oxford University, Oxford, 1993, p. 29-32.

¹² Pentru analiza metodologică a identității poporului Israel vezi: Marcel Măcelaru, „The Search for Israel. Methodological Considerations”, în Marcel V. Măcelaru și Corneliu Constantineanu (ed.), *Theological Pilgrimages. Collected Faculty Papers, 2007–2009*, Osijek, Evandeoski teološki fakultet, 2009, p. 23–46.

răspunde agentul uman față de suveranitatea divină manifestată în dreptul său?”. Evidențind felului în care este manifestată suveranitatea divină, vom privi la două dimensiuni ale suveranității, pe de-o parte voi analiza elemente care surprind percepția colectivă asupra influenței și implicării lui YHWH în raport cu evenimentele sociale, iar pe de altă parte voi acorda atenție sporită felului în care YHWH Se manifestă ca suveran în raport direct cu agentul prin care se manifestă această suveranitate.

Pentru analiza și interpretarea textului biblic vom folosi constructul propriu intitulat hermeneutică contemplativă. Atunci când ne referim la hermeneutica contemplativă, avem în atenție acel tip de hermeneutică concentrat pe descoperirea caracterului lui YHWH. Spre deosebire de hermeneutica contemplativă, hermeneutica clasică poate fi considerată a fi una directivă, centrată pe extragerea aplicațiilor practice dintr-un anumit pasaj biblic. O astfel de abordare concentrată pe om, fie el personajul biblic, fie cititorul contemporan, are în sine o limitare accentuată și o formă de legalism. Concentrarea pe principii practice, fără contemplarea lui YHWH, face ca cititorul și interpretul textului sacru să rateze frumusețea textului sacru care constă în prezentarea și descoperirea caracterului și persoanei lui YHWH. Dacă hermeneutica directivă este concentrată pe descoperirea regulilor și a aplicațiilor pe care trebuie să implementeze agentul uman, hermeneutica contemplativă se concentrează pe descoperirea persoanei lui YHWH, cum este El descris în textul sacru? Cum se raportează YHWH la agentul uman?

Cunoașterea lui YHWH solicită un răspuns din partea agentului uman, însă acest răspuns nu vine în urma unui set de reguli, ci mai degrabă în urma cunoașterii lui YHWH. Dacă prin hermeneutica directivă motivația pentru aplicarea unor principii scripturale vine din exterior, prin hermeneutica contemplativă motivația vine din interior. Rezultatul final al hermeneuticii contemplative nu este obținerea unor reguli ce trebuie respectate, ci constă în faptul că agentul uman este parte integrantă a planului lui YHWH, „Misio Dei”, și va acționa pentru binele comun intenționat de YHWH.¹³ De altfel, David Tracy afirmă

¹³ Thomas Merton, „Contemplation and Social Transformation: The Example of Thomas Merton”, în: *Acta Theologica* 23, 1, 2016, p. 184-186.

că „gândirea contemplativă (înțelepciunea, *sapientia*), ca formă distinctă a discursului argumentativ (*scientia*), este fondată pe dorința pentru bine, ceea ce face ca până și intelectualii antici, precum Aristotel, să admită că trăirea unei vieți contemplative este forma superioară a vieții, este modul cel mai bun de a avea o viață prin care dialectica legată de etică și acțiunile politice să fie pentru binele cetății”¹⁴.

Cu alte cuvinte, hermeneutica contemplativă – Tracy duce conceptul mai departe, iar această hermeneutică nu se aplică doar textului biblic, ci devine un mod de gândire, un mod de existență – este superioară hermeneuticii directive, limitate și legaliste. Același punct de vedere, dar aplicat mult mai specific contextului teologic este susținut de către Billings Todd și Kevin Vanhoozer, care vorbesc despre citirea Scripturii într-un mod teologic.¹⁵ Prin acest concept de citire teologică a textului sacru nu se intenționează doar extragerea unor principii aplicative pentru etica creștină, ci prin apropierea de text prin citirea teologică se produce teologie la nivelul cititorului. Această citire teologică a textului este foarte apropiată cu ceea ce în lucrarea de față este interpretat ca fiind hermeneutica contemplativă.

Această hermeneutică contemplativă, aplicată la textul din 1 Samuel 9-15, face ca abordarea să fie distinctă față de alte abordări teologice ale textului. Unicitatea lucrării de față constă tocmai prin citirea textului biblic aplicând această hermeneutică contemplativă. Aplicarea acestei hermeneutici, centrată pe persoana lui YHWH va furniza imaginea holistică a dinamicii suveranității divine.

Privitor la metodologia abordată în lucrarea de față, este necesară elaborarea definirii unor termeni pe care îi vom întâlni des pe parcursul lucrării. În primul rând, este necesar să definim ce anume se înțelege în contextul lucrării de față prin suveranitate divină. Atunci când vorbim despre suveranitatea divină nu ne limităm doar la faptul că YHWH este atotputernic și acționează conform propriei voințe în mod independent față de orice alt factor exterior ce ar putea exercita o influență asupra Sa.

¹⁴ David Tracy, „Three Kinds of Publicness in Public theology”, în: *IJPT* 8, 2014, p. 330-334.

¹⁵ J. Todd Billings, *The Word of God for the People of God: An Entryway to the Theological Interpretation of Scripture*, Eerdmans, Grand Rapids, 2010, p. 65. Și Kevin J. Vanhoozer, *First Theology: God, Scripture and Hermeneutics*, Downers Grove, Inter Varsity Press, 2002, p. 52.

Pornind de la perspectiva lui Christopher Wright, care accentuează dimensiunea răscumpărătoare a misiunii lui YHWH¹⁶, vom afirma că YHWH Se manifestă ca suveran în acest scop răscumpărător. Alegerea poporului Israel pentru a reflecta relația pe care YHWH dorește să o aibă cu întreaga creație este elementul definitoriu al identității poporului Israel și reprezintă totodată actul principal prin care se manifestă suveranitatea divină. După cum vom vedea pe parcursul lucrării, monarhia solicitată de popor reprezenta un pericol pentru identitatea poporului Israel și implicit pentru misiunea acestuia. Dinamica manifestării suveranității divine are scopul de a păstra poporul Israel pe traiectoria împlinirii misiunii sale de a reflecta relația lui YHWH cu întreaga creație.¹⁷

Astfel că, prin dinamica suveranității divine, în lucrarea de față înțelegem procesul prin care YHWH Se manifestă ca Domn al întregii creații, care dorește să mențină poporul ales în paradigma prin care relația dintre YHWH și popor să reflecte relația cu întreaga omenire. Tendința poporului de a deveni precum națiunile înconjurătoare impune ca dinamica suveranității divine să cuprindă elemente precum intrarea Legământului într-o nouă fază a manifestării sale prin introducerea oficiului de מלך sau ridicarea și susținerea agentului prin care se manifestă suveranitatea divină. Iar atunci când agentul uman face rabat de la menirea sa, poate fi observată dimensiunea disciplinară a dinamicii manifestării suveranității divine. În cadrul capitolelor de analiză a textului biblic (cap. 3 și 4) deseori va fi folosită distincția dintre מלך și מֶלֶךְ cu privire la rolul jucat de agentul uman. Este necesară definirea acestor termeni nu doar din punct de vedere etimologic, ci și din punct de vedere al funcționalității lor în cadrul lucrării de față.

מֶלֶךְ este termenul care din perspectivă etimologică se definește ca rege, împărat, monarh. Însă, după cum va fi demonstrat pe parcursul lucrării,

¹⁶ Christopher Wright, *Misiunea lui Dumnezeu, Înțelegerea metanarațiunii Bibliei*, trad. Ciprian-Flavius Terinte, Oradea, Casa Cărții, 2016, p. 75-80.

¹⁷ Pentru observarea procesului de formare a poporului Israel vezi: Marcel Măcelaru, *Identitatea între privilegiu și povară*. Vezi și: Albercht Alt., „The Formation of the Israelite State in Palestine”, în: *Essays on Old Testament History and Religion*, Sheffield, JSOT Press, 1989, p. 171-237. Și: Tomoo Ishida, „Nägîd: The Term for the Legitimization of the Kingship”, în: *History and Historical Writing in Ancient Israel: Studies in Biblical Historiography*, Leiden, Brill, 1999, p. 57-67. Vezi și: Frank Frick, „The Formation of the State in Ancient Israel”, Sheffield, Almond Press, 1985.

conotația termenului este mult mai amplă. În contextul OAA, מְלִיךָ este privit ca suveranul cu abilități divine. Astfel că, în contextul poporului Israel, doar YHWH poate fi considerat מְלִיךָ. Din această perspectivă, solicitarea poporului Israel prezentată în 1 Samuel 8 este interpretată ca fiind lepădare sau desolidarizare a poporului față de adevăratul מְלִיךָ, YHWH.

Din perspectivă etimologică, מְלִיךָ face referire la un prinț încoronat care nu are puteri depline într-un regat. În lucrarea de față, termenul מְלִיךָ este prezentat ca fiind o alternativă a lui YHWH pentru מְלִיךָ solicitat de popor.¹⁸ Astfel că termenul va fi folosit pentru a descrie agentul uman prin care se manifestă suveranitate divină. Acest agent uman este un vasal a adevăratului מְלִיךָ, adică YHWH.¹⁹ Prin intermediul acestui oficiu, YHWH rămâne suveran în Israel, iar poporul primește o formă vizibilă a conducerii administrative. מְלִיךָ nu poate acționa în mod independent, ci mai degrabă el se află în totală dependență față de YHWH în întreg actul conducerii lui Israel.²⁰ Misiunea lui מְלִיךָ – una limitată, de altfel – este prezentată în 1 Samuel 9:16, unde se prezintă faptul că atribuțiile acestui oficiu sunt de ordin exclusiv militar și administrativ. Depășirea acestor atribuții duce la transformarea agentului uman din מְלִיךָ în מְלִיךָ. Astfel că granița funcționalității celor doi termeni este foarte fină și se concretizează în capacitatea de supunere a agentului uman față de YHWH, ca suveran. În contextul narațiunii studiate în lucrarea de față, tocmai acesta este falimentul lui Saul: el are menirea de a ocupa oficiul de מְלִיךָ, dar, prin acțiunile sale, dovedește că se comportă ca un מְלִיךָ. Dinamica manifestării suveranității divine, așa cum este definită mai sus, se desfășoară pentru păstrarea identității poporului Israel în contextul mai larg al misiunii lui YHWH.

¹⁸ Jeong Bong Kim & D. J. Human, „Nagid – A re-examination in the light of the royal ideology in the ancient near east,” în: *HTS* 64, 2008, p. 1475-1497.

¹⁹ Vezi și: Mark Leuchter: „Now there was a certain man: compositional chronology in Judges -1 Samuel”, în: *The Catholic Biblical Quarterly*, vol. 69, 2007, p. 429-439.

²⁰ Pentru o analiză amplă asupra acestei forme de conducere, duală vezi: Walter Brueggemann, *Theology of the Old Testament: Testimony, Dispute, Advocacy*, Minneapolis, Fortress Press, 1997, p. 600-616.

Capitolul 6

Concluzii finale

6.1. Concluzii generale și contribuții ale lucrării

În lucrarea de față ne-am propus observarea felului în care se manifestă dinamica suveranității divine în narațiunea lui Saul din 1 Samuel 9-15. Am arătat că necesitatea unei astfel de lucrări rezultă din două abordări teologice limitate (capitolul 1). Pe de-o parte, discuția referitoare la suveranitatea divină se limitează la discuția privitoare la supremația lui YHWH asupra tuturor lucrurilor (calvinism) și responsabilitatea umană în soteriologie (arminianism). Prin intermediul lucrării de față, am prezentat o perspectivă holistică asupra dinamicii suveranității divine. Această perspectivă nu are de-a face cu categoriile amintite mai sus, ci mai degrabă prezintă felul în care YHWH Se manifestă pentru binele poporului Israel în contextul legământului cu acesta. Pentru a evidenția felul în care se manifestă această suveranitate divină, am analizat ceea ce este numit ciclul Saul, adică narațiunea lui Saul din 1 Samuel 9-15. Cea de-a doua abordare teologică limitată din care rezultă necesitatea lucrării de față este cu privire la abordările existente ale narațiunii lui Saul. Am arătat pe parcursul lucrării faptul că una dintre cele mai răspândite abordări este cea reprezentată de David Gunn și Sarah Nicholson. Aceștia susțin faptul că viața lui Saul reprezintă o tragedie, iar responsabilitatea pentru aceasta îi aparține lui YHWH, care se dovedește a-l vâna pe Saul pentru a demonstra falimentul conducerii umane, spre deosebire de conducerea divină. O astfel de perspectivă necesită un răspuns bine

argumentat, iar prin lucrarea de față considerăm că acest răspuns a fost oferit. Din punct de vedere metodologic, lucrarea de față este o citire îndeaproape (*close reading*) a textului biblic. Se poate observa faptul că abordarea textului biblic este prin analizarea fiecărui verset din pasajul indicat și evidențierea dinamicii suveranității divine în fiecare pasaj. În cadrul acestei analize a fost utilizat conceptul de hermeneutică contemplativă. Prin această hermeneutică contemplativă se înțelege concentrarea pe descoperirea Persoanei și caracterului lui YHWH. Abordarea textului nu este pentru a evidenția acțiunile agentului uman, ci pentru a identifica felul în care se manifestă YHWH ca Suveran.

Literatura de specialitate (capitolul 2) a evidențiat faptul că există mai multe perspective asupra felului în care poate fi abordat textul din 1 Samuel 9-15. Aceste perspective sunt: viața lui Saul ca o tragedie; apoi ca o autobiografie a poporului Israel; o etapă esențială a formării identității poporului Israel sau ca o narațiune specifică poporului Israel, narațiune care răspunde diferitelor nevoi ale destinatarilor inițiali. Tot în cadrul literaturii de specialitate poate fi evidențiată folosirea unei metodologii similare cu cea din lucrarea de față, metoda citirii îndeaproape (*close reading*), însă cu alte întrebări analitice.

Pentru evidențierea felului în care se manifestă dinamica suveranității divine au fost introduse în lucrare concepte precum מלך (și מלך). מלך se referă la un conducător suveran care, în contextul OAA, era considerat ca un rege-divin. Din acest motiv, solicitarea poporului Israel de a avea un מלך după modelul popoarelor din jur a reprezentat desolidarizarea și lepădarea conducerii lui YHWH asupra poporului. Însă YHWH nu renunță la poporul Său, ci face ca Legământul Său cu poporul să intre într-o nouă fază prin introducerea oficiului de מלך. Prin acest oficiu se înțelege prezența unui agent uman care reprezintă autoritatea divină. YHWH rămâne suveranul poporului Israel, însă această suveranitate se manifestă printr-un agent uman care are rolul unui conducător, fiind în totală dependență de YHWH.

Întreaga arătare a manifestării dinamicii suveranității divine în viața lui Saul (capitolul 3) a fost construită în jurul acestor concepte de מלך și מלך. Am arătat faptul că prin dinamica suveranității divine manifestată în dreptul agentului uman se dezvoltă trei etape. Prima etapă are de-a

face cu faptul că agentul uman este ridicat de către YHWH dintr-un om simplu pentru a deveni agentul manifestării dinamicii suveranității divine. Această etapă se caracterizează prin folosirea contextelor de viață ale agentului (nefavorabile) pentru a fi dus în locul în care i se face cunoscut planul divin cu privire la el. Apoi, tot în această etapă, pot fi găsite elemente de echipare supranaturală a agentului, elemente de aducerea agentului în atenția colectivă a poporului și elemente de punere a agentului în oficiul de לַיָּהּ. Cea de-a doua etapă a manifestării dinamicii suveranității divine are de-a face cu manifestarea propriu zisă a suveranității divine prin agentul uman. În această etapă Îl vedem pe YHWH sprijinind agentul uman în momentele sale șovăielnice, specifice începuturilor. Totodată, sub autoritatea divină, agentul uman dezvoltă strategii militare în urma cărora principalul beneficiar este poporul. Așadar, considerăm că manifestarea suveranității divine se face prin agentul uman în beneficiul poporului, chiar dacă uneori această manifestare îmbracă forma unor avertismente privind disciplinarea în cazul lipsei de loialitate. Cea de-a treia etapă a manifestării dinamicii suveranității divine este disciplinarea agentului uman. Prin această etapă înțelegem sancționarea agentului uman atunci când acesta își depășește atribuțiile specifice oficiului de לַיָּהּ. Chiar dacă agentul uman încearcă prin tehnici manipulative să influențeze voia și acțiunile lui YHWH, Acesta nu Se lasă influențat de astfel de practici.

Tot în cadrul acestei etape de disciplinare a agentului uman, putem observa faptul că disciplinarea are loc tot pentru binele poporului Israel, astfel că, deși este neplăcută această etapă a disciplinării, ea funcționează ca un beneficiu pentru dinamica relației poporului Israel cu YHWH în contextul legământului.

Prin observarea felului în care se manifestă dinamica suveranității divine în cele trei faze din narațiunea „ciclul Saul” au fost desprinse mai multe principii care așezate împreună au format o paradigmă a funcționalității dinamicii suveranității divine.

În fața manifestării dinamicii suveranității divine în dreptul său, agentul uman are diferite reacții. Astfel că în lucrarea de față a fost elaborată o secțiune care adresează întrebarea: cum răspunde agentul uman la suveranitatea divină manifestată în dreptul său? (capitolul 5). În această